

Sensors & Interfacing

Tuur Vanhoutte

15 maart 2020

Inhoudsopgave

1 Communicatie	1
1.1 Datacommunicatie in IoT	1
1.1.1 De 3 lagen	1
1.2 Data	1
1.3 Communicatie	1
1.4 Communicatieafspraken	2
1.5 Encoding/Decoding	2
1.6 Signalen	2
1.7 Communicatiemedia	2
1.7.1 Eigenschappen van media	3
1.7.2 Afspraken	3
1.7.3 Standaardiseren van	3
2 Analoog vs digitaal	4
2.1 Toestanden	4
2.1.1 Bepaalde toestand	4
2.1.2 Digitale toestanden	4
2.1.3 Analoge toestanden	4
2.2 Signalen	5
3 Analoge signalen	5
3.1 Omzetten van analoge signalen	5
3.1.1 Transducer	5
3.1.2 Sensoren en Actuatoren	5
3.2 Analoge communicatie	6
3.3 Analoog signaal	6
3.3.1 Eigenschappen	6
3.3.2 Wisselspanning - Eigenschappen	6
3.3.3 Periodieke signalen	7
3.3.4 Tijdsdomein en frequentiedomein	8
4 Digitale signalen	8
4.1 Eigenschappen	8
4.2 Duty Cycle	9
4.3 Flanken (edge)	9
4.4 Weergave digitale signalen	10
5 AD conversie	10
5.1 Analoog naar digitaal	10
5.1.1 Voorbeeld A	11
5.1.2 Voorbeeld B	11
5.2 Eigenschappen	11
5.2.1 Quantisatiefouten	11
5.2.2 Sample Rate / sample frequentie	12
5.2.3 Aliasing	13
5.2.4 Oversampling	13
5.3 Implementatie en types	14
5.3.1 Flash ADC	14
5.3.2 Successive approximation ADC	15

6	Digitaal naar analog conversie	16
6.1	Simpele DAC	16
6.2	Simpele DAC met PWM	17
6.3	Andere types	17
6.4	Extra info over AD/DA conversie:	18
7	Modulatie	18
7.1	Demodulatie	18
7.2	Modem	19
7.3	Waarom?	19
7.4	Hoe?	19
7.5	Draaggolf	19
7.5.1	Parameters van een draaggolf	20
7.6	Simpele modulatie	20
7.7	Amplitude modulatie (=AM)	20
7.7.1	Overmodulatie	21
7.7.2	AM bandbreedte	22
7.7.3	SSB modulatie (USB/LSB)	23
7.7.4	ASK Modulatie	24
7.8	Frequentie modulatie (=FM)	25
7.8.1	FSK modulatie	26
7.8.2	FM Modulatie	26
7.8.3	Fase modulatie	27
7.8.4	PSK modulatie	27
7.8.5	Phase Shift Modulatie	28
7.8.6	QAM modulatie	28
7.8.7	Bandbreedte / vermogen	29
7.8.8	Waarom Narrow-band?	30
8	RF-spectrum	31
8.1	Beschikbare bandbreedte	31
8.2	Licenties en licentievrije banden	32
8.3	ISM banden	32
8.4	Interferentie	32
8.4.1	Co-channel interferentie	32
8.4.2	Signaalseparatie	33
8.4.3	Interferentie van naburige kanalen	33
8.4.4	Interferentie van andere toestellen	33
8.5	Meten van interferentie	34
8.6	Golflengte	34
8.6.1	Rekenvoorbeeld	35
8.7	Antennesysteem	35
8.7.1	De dipool antenne	35
8.7.2	Polarisatie van antennes	36
8.7.3	Directionaliteit van antennes	36
8.7.4	Stralingspatroon van antennes	37
8.7.5	Gain van een antenne	37
8.8	Propagatie van RF-signalen	38
8.8.1	Path loss	39
8.8.2	Signaalverzwakking / path loss	39
8.8.3	Dynamic Rate Shifting (DRS)	40
8.8.4	Reflectie	40

8.8.5	Absorptie	41
8.8.6	Doordringbaarheid	41
8.8.7	Scattering	42
8.8.8	Refractie	42
8.8.9	Diffractie	43
8.8.10	Fresnel zones	43
8.8.11	Propagatie van RF-signalen	44
8.8.12	MIMO	45
8.8.13	Multiplexing	45

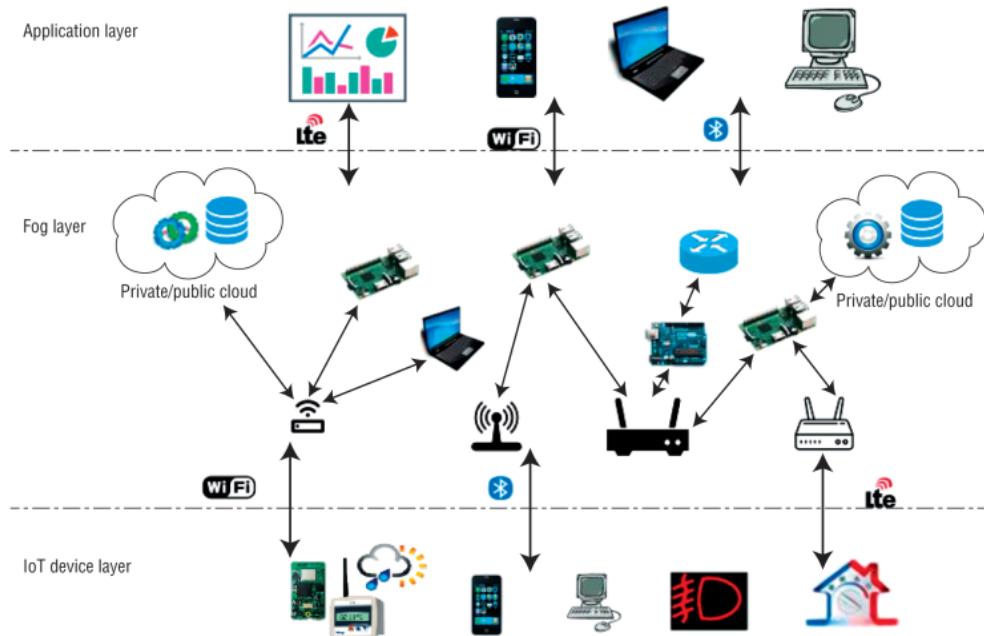
1 Communicatie

1.1 Datacommunicatie in IoT

1.1.1 De 3 lagen

1. Application Layer
2. Fog layer
3. IoT Device Layer

Datacommunicatie in IoT

Figuur 1: Datacommunicatie in IoT

1.2 Data

- "Pre-informatie"
- Gegevens waaruit informatie kan worden gewonnen
- Stelt een bepaalde toestand voor
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Data>

1.3 Communicatie

= Overbrengen van informatie tussen deelnemers

- Boodschap
- Signaal
- Medium

1.4 Communicatieafspraken

- Coderen van informatie (encoding)
- Voorbeelden:
  - morse-code
  - Ascii-codering
    - * Codering voor alle gebruikte symbolen in symbolen
    - * Codering in 7 of 8 bit
    - * 1 byte = 1 teken
  - ...

1.5 Encoding/Decoding

3 stappen:

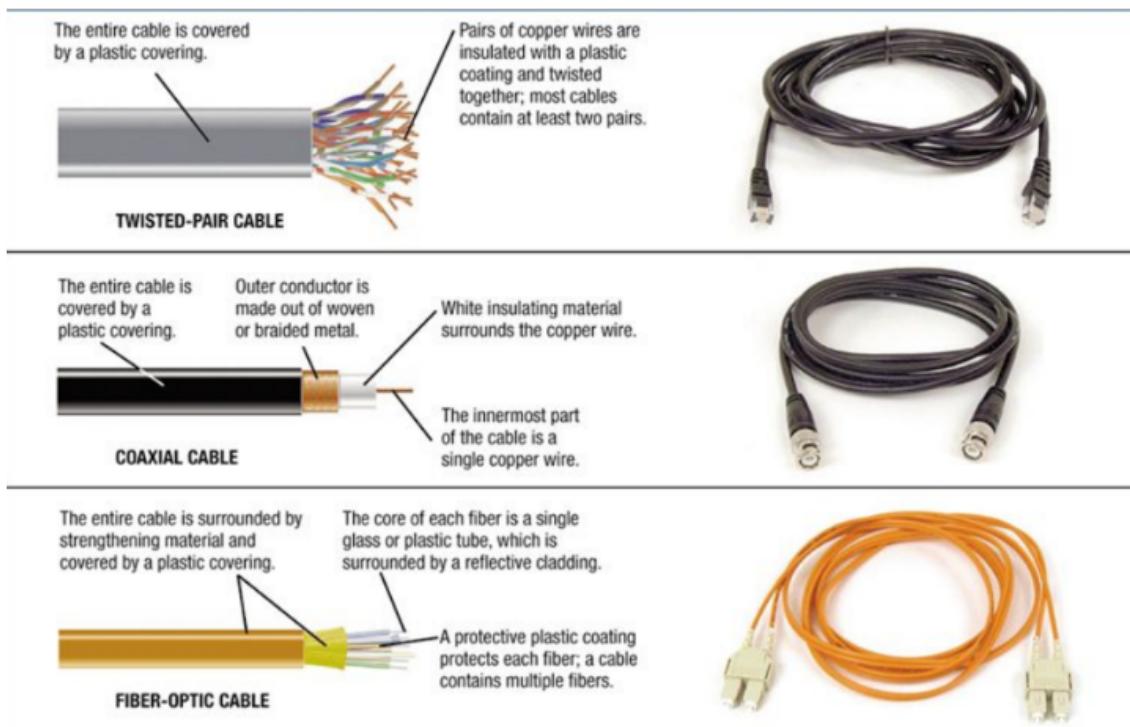
1. Codifying
2. Sending the message
3. Decodifying

1.6 Signalen

- Licht
- Geluid
- Elektriciteit
- ...

1.7 Communicatiemedia

- Twisted-Pair cable
- Coaxial cable
- Fiber-Optic cable

Figuur 2: Soorten kabels

1.7.1 Eigenschappen van media

- Vatbaarheid voor interferentie
- Overbrugbare afstand
- Praktisch
- Kostprijs
- ...

1.7.2 Afspraken

- Protocol
- Standaarden
- IEEE
- EIA (NEDA/ECA) ⇒ ECIA

1.7.3 Standaardiseren van ...

- Type media en zijn specificaties
- Het gebruikte signaal en zijn toleranties
- De elektrische interferentie

- De gebruikte codering
- Foutcorrectiecodes
- Protocol
- De gebruikte connector
- ...

2 Analoog vs digitaal

- **Digitaal:** Discrete waarden
- **Analoog:** Continue waarden

2.1 Toestanden

2.1.1 Bepaalde toestand

- Temperatuur
- Licht aan/uit
- Afstand
- Tijd
- ...

2.1.2 Digitale toestanden

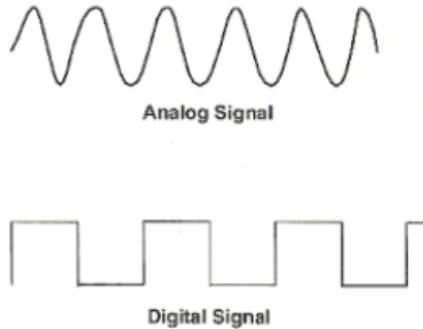
- Licht aan/uit
- Deur open/dicht
- Keuze van versnelling N - 1 - 2 - 3 - 4 - 5 - R
- Ruitenwisser interval uit - interval - traag - snel
- ...

2.1.3 Analoge toestanden

- Tijd (!)
- Temperatuur
- Luchtdruk
- Luchtvochtigheid
- Afstand
- ...

2.2 Signalen

- Analoog signaal
- Digitaal signaal

Figuur 3: Analoog vs digitaal signaal

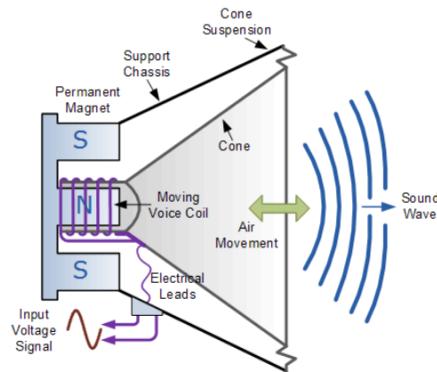
3 Analoge signalen

3.1 Omzetten van analoge signalen

3.1.1 Transducer

Omzetten van een analoog signaal naar een ander analoog signaal.

Voorbeeld: elektrisch signaal omzetten naar een geluidsignaal via een luidspreker (=de transducer)

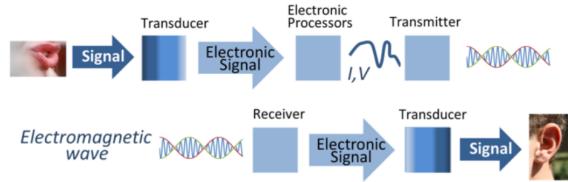

Figuur 4: Luidspreker

3.1.2 Sensoren en Actuatoren

- Sensor ⇒ meten van een fysieke eigenschap
- Actuator ⇒ beïnvloeden van een fysieke parameter ⇒ transducers

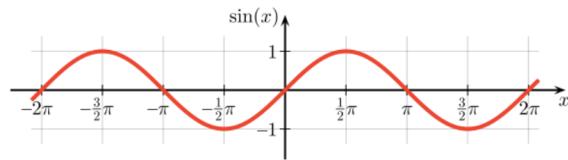
3.2 Analoge communicatie

Figuur 5: Analoge communicatie

3.3 Analoog signaal

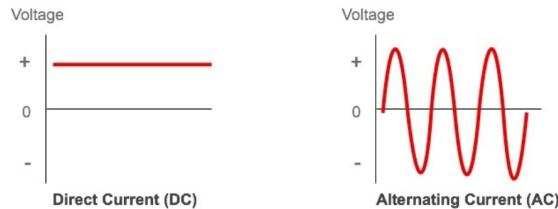
Sinusgolf als meest elementaire signaal

Figuur 6: Sinusgolf

3.3.1 Eigenschappen

- DC vs AC
- Polariteit blijft gelijk bij (pulserende) DC
- Polariteit verandert bij AC

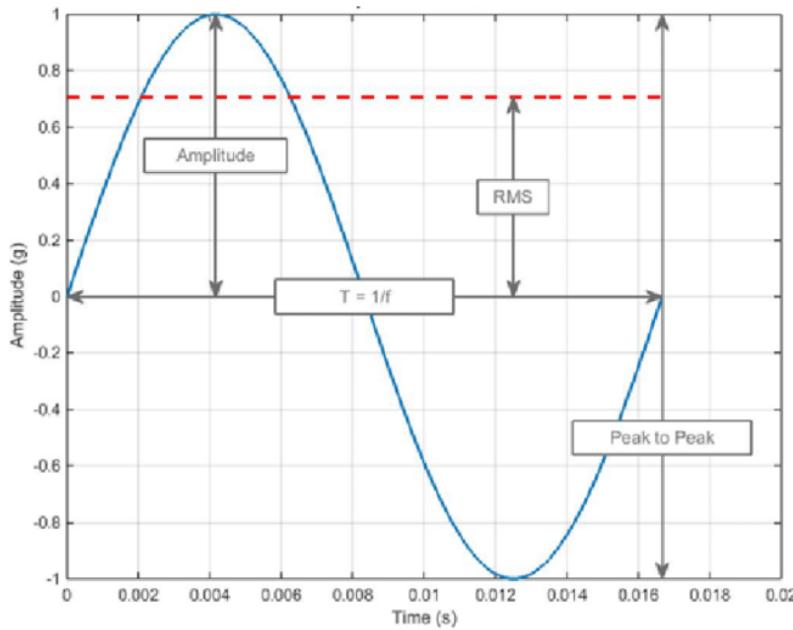
Figuur 7: DC vs AC

3.3.2 Wisselspanning - Eigenschappen

- RMS = Root Mean Square (= kwadratisch gemiddelde) = effectieve waarde (in geval van sinus)
  1. Som van alle kwadrateen (= square)
  2. Die som delen door het aantal waardes (= mean)
  3. Neem de vierkantwortel van dat getal

– Wordt vaak gebruikt in de elektriciteit om het gemiddelde vermogen te vinden
- Frequentie

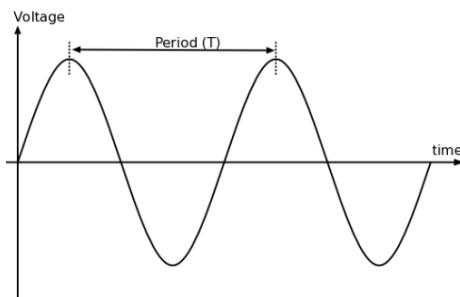
- Periode
- Amplitude
- Peak of top-to-top waarde

Figuur 8: Eigenschappen wisselspanning

3.3.3 Periodieke signalen

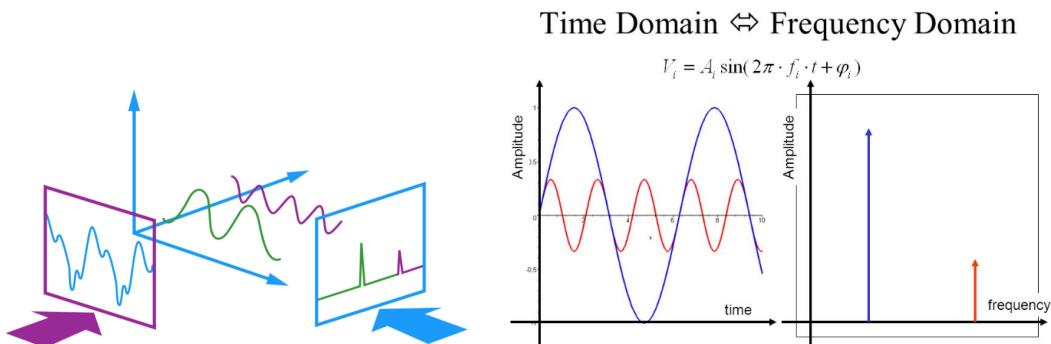
- 1 herhaling = 1 periode
- Periode (T) = tijdsduur (in s)
- Frequentie (f) = aantal periodes per seconde (in Hz)
- $F = \frac{1}{T} \Leftrightarrow T = \frac{1}{F}$

Figuur 9: Sinusgolf met periode T

3.3.4 Tijdsdomein en frequentiedomein

- Tijdsdomein: met een oscilloscoop
- Frequentiedomein: met spectraalanalyse

Figuur 10: Tijdsdomein vs Frequentiedomein

4 Digitale signalen

= Aan/uit

4.1 Eigenschappen

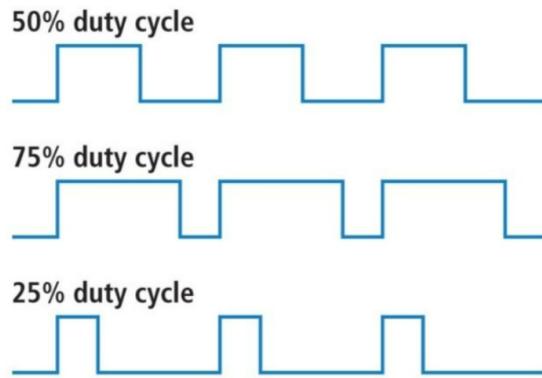
- Amplitude: Piek- of top-waarde, RMS-waarde
- Periode / frequentie
- Pulsbreedte
- Duty-cycle

Figuur 11: Eigenschappen digitaal signaal

4.2 Duty Cycle

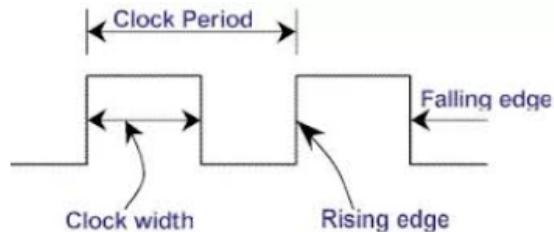
= Hoeveel procent van de tijd staat het signaal aan?

Figuur 12: Duty cycles

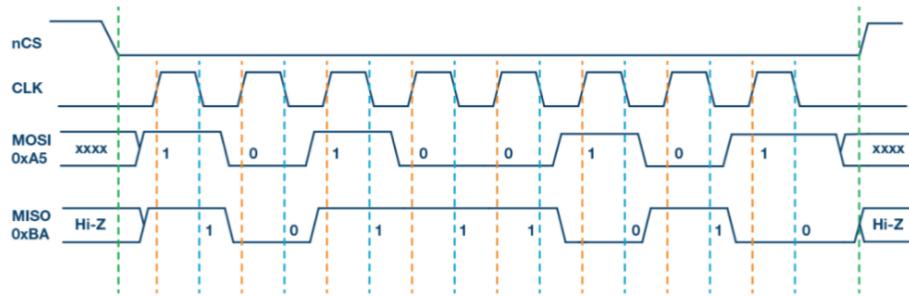
4.3 Flanken (edge)

- Stijgende flank
- Dalende flank
- Belangrijk bij kloksignalen

Figuur 13: Flanken

4.4 Weergave digitale signalen

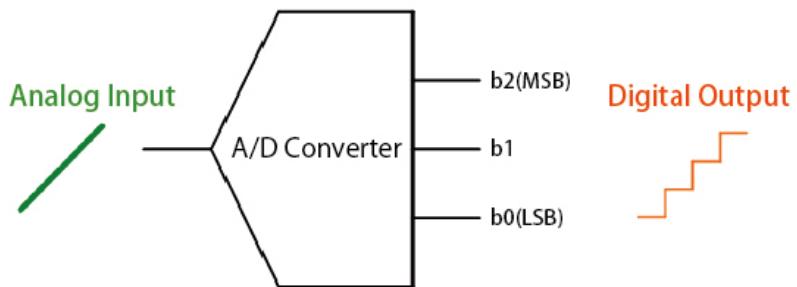
Figuur 14: Weergave digitale signalen

5 AD conversie

Figuur 15: Analoog naar digitaal (AD converter)

5.1 Analoog naar digitaal

Figuur 16: Analoog naar digitaal conversie

- **Range** = verschil tussen laagste en hoogste waarde
- **Resolutie** = aantal stappen of stapgrootte in bits
- **Belangrijk gevolg:**
  - beide parameters bepalen de exactheid en de afwijkingen

5.1.1 Voorbeeld A

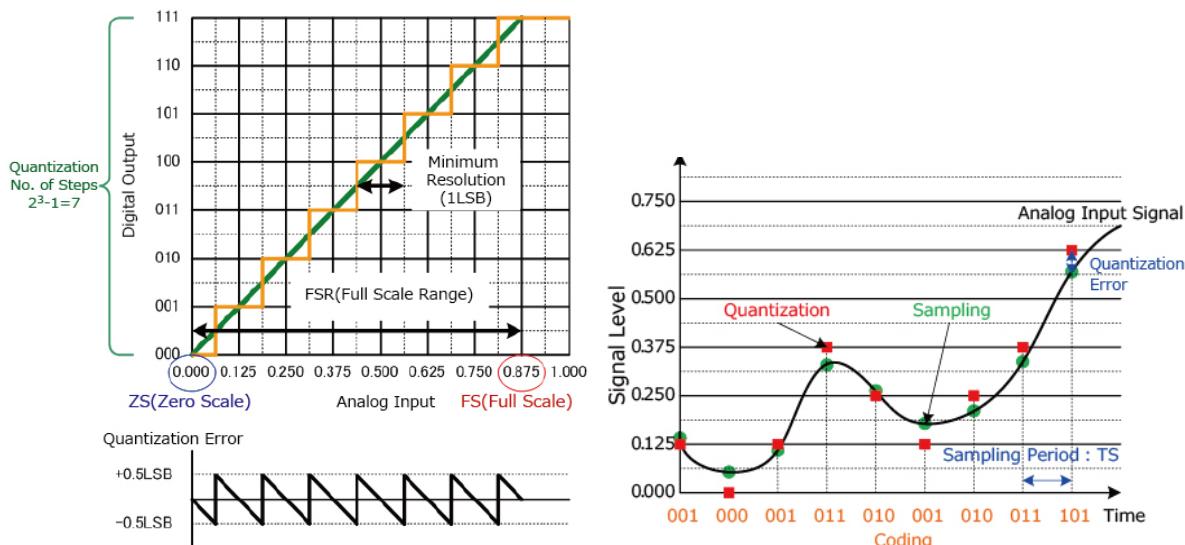
- Range = 2V - 2.5V
- Resolutie = 8bits
- Dus aantal discrete stappen = $2^8 = 256 \Rightarrow 256 - 1 = 255$
- Stapgrootte (LSB) = $\frac{\text{range}}{255} = \frac{2.5V - 2V}{255} = \frac{0.5V}{255} = 0.00196..V/\text{stap}$
- ofwel $\approx 2mV/\text{stap}$

5.1.2 Voorbeeld B

- Range = 0V - 12V
- Resolutie = 12bits
- Dus aantal discrete stappen = $2^{12} = 4096 \Rightarrow 4096 - 1 = 4095$
- Stapgrootte (LSB) = $\frac{\text{range}}{4095} = \frac{12V - 0V}{4095} = \frac{12V}{4095} = 0.0029304..V/\text{stap}$
- ofwel $\approx 3mV/\text{stap}$

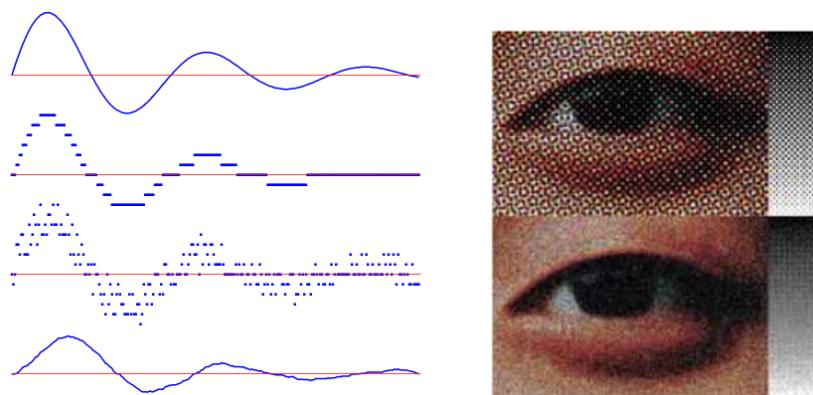
5.2 Eigenschappen

5.2.1 Quantisatiefouten

Figuur 17: Quantisatiefouten door AD conversie

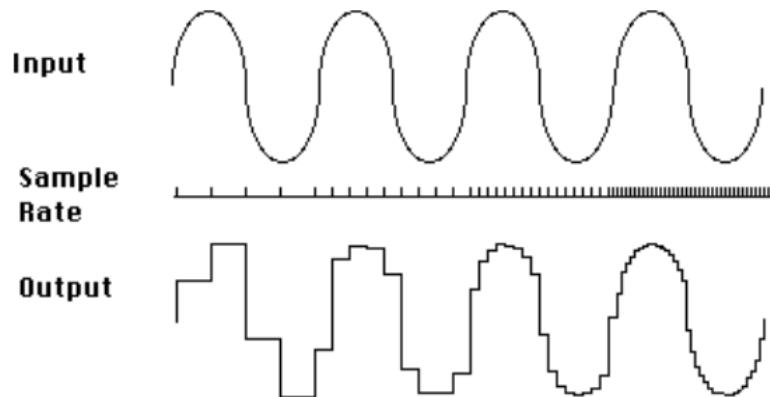
- Verzorzaakt quantisatieruis
- Quantisatiefouten → dithering
- = vooraf (witte) ruis toevoegen aan signaal

Figuur 18: Dithering

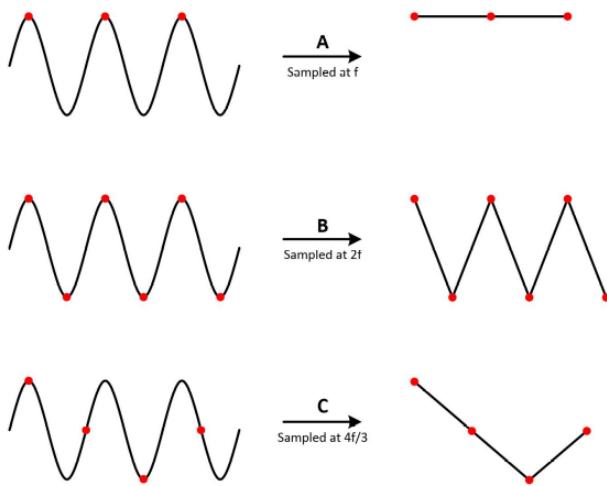
5.2.2 Sample Rate / sample frequentie

= aantal conversies per seconde

Figuur 19: Sample rate

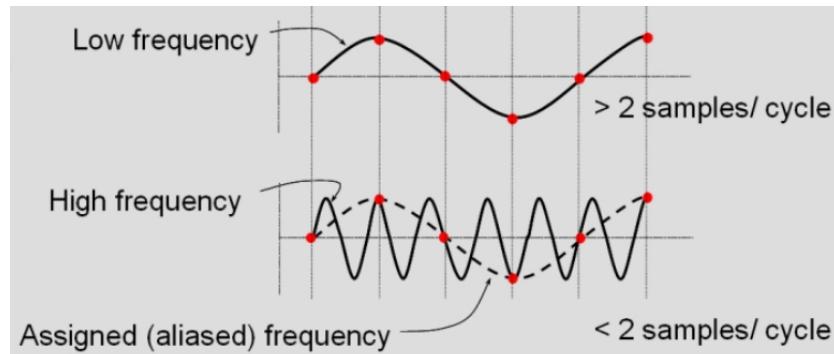
- **Nyquist rate** = Minimale sample rate = 2x de frequentie van het signaal
- Voorbeelden:
  - HiFi Audio CD: 44.1kHz sample rate
  - Oude telefoon toestellen: 8kHz sample rate
  - HD-DVD Audio: 192kHz

Figuur 20: Minimale sample rate

5.2.3 Aliasing

- = High Frequency signaal als Low Frequency 'spooksignaal' detecteren
  - Treedt op bij onvoldoende hoge sample rate
  - Anti-Aliasing filter (low-pass filter) beperkt signaal onder nyquist frequentie

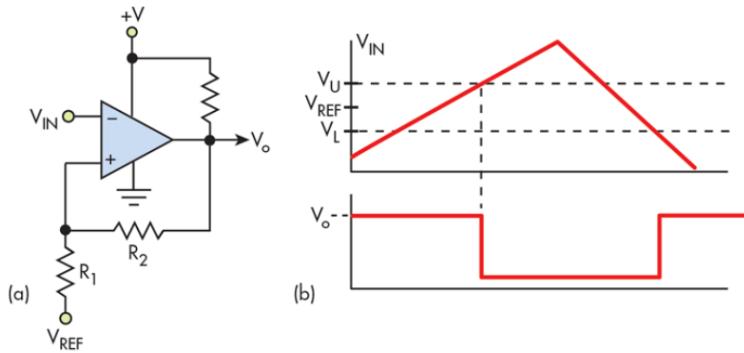
Figuur 21: Anti-aliasing filter

5.2.4 Oversampling

- Sampelen met veelvoud van nyquist frequentie
- Kan worden gebruikt om de resolutie op te voeren
- Kan worden gebruikt om digitaal (DSP) te filteren
- Verhoogt het effectieve aantal bits van de ADC
  - Voorbeeld: 20bit ADC met 256x OS = 24bit effectieve resolutie
- Undersampling → specifiek gebruik bij mixers

5.3 Implementatie en types

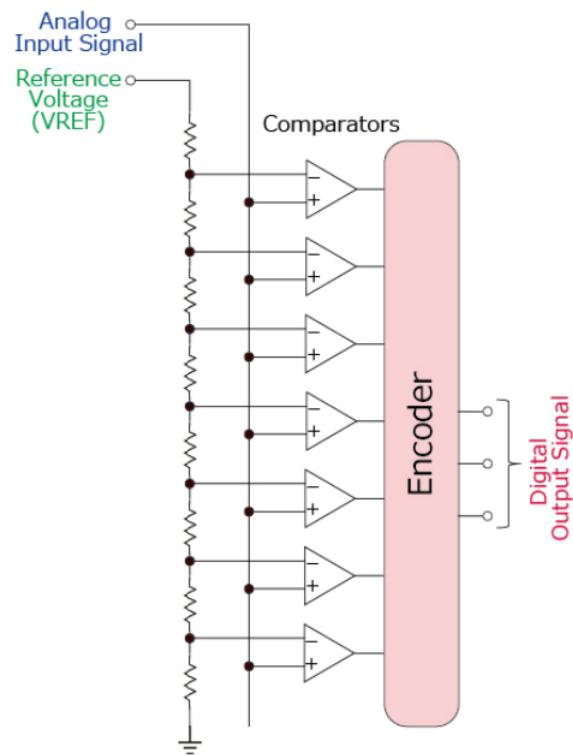
- De comparator
- Bekijken als 1-bit ADC

Figuur 22: Comparator

5.3.1 Flash ADC

- Comparator per 'level'
- Zeer snel = directe omzetting
- Complex & High power
- Lagere resoluties

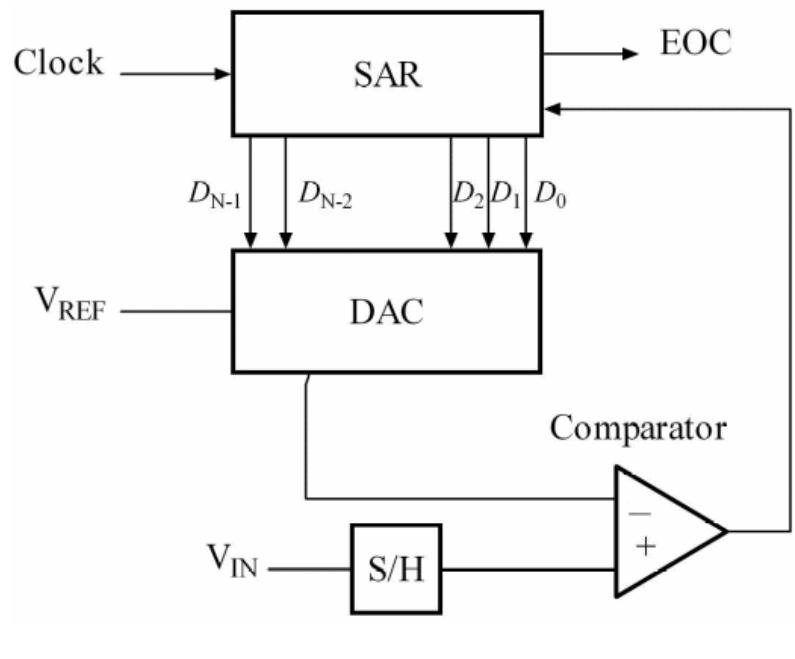

Flash-Type A/D Converter Circuit Diagram

Figuur 23: Flash ADC

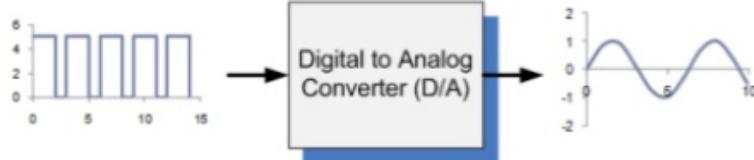
5.3.2 Successive approximation ADC

- Gebruikt 1 comparator
- Vergelijkt een opgewekte spanning met het signaal
- Hoge resolutie mogelijk
- Trager
- Relatief goedkoop

Figuur 24: Successive approximation ADC

6 Digitaal naar analoog conversie

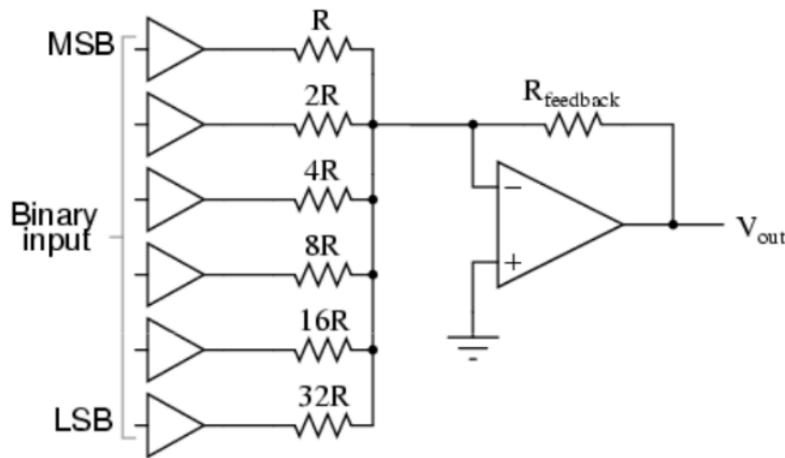

Figuur 25: Digitaal naar analoog (DA converter)

- Omzetten digitale naar analoge waarde
- Range
- Resolutie
- Samplefrequentie

6.1 Simple DAC

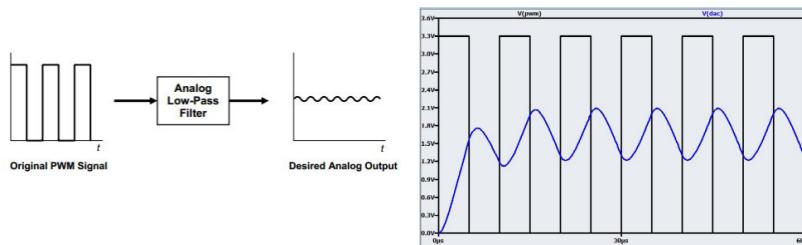
- Binair $\Rightarrow$ analoge waarde
- Voorbeeld: weerstandsnetwerk

Figuur 26: Weerstandsnetwerk

6.2 Simpele DAC met PWM

- PWM == digitaal signaal
- Door variatie van duty-cycle kan de gemiddelde waarde worden gevarieerd
- Door filteren kan de blokgolf worden omgezet in een variabele analoge waarde

Figuur 27: DAC met PWM

6.3 Andere types

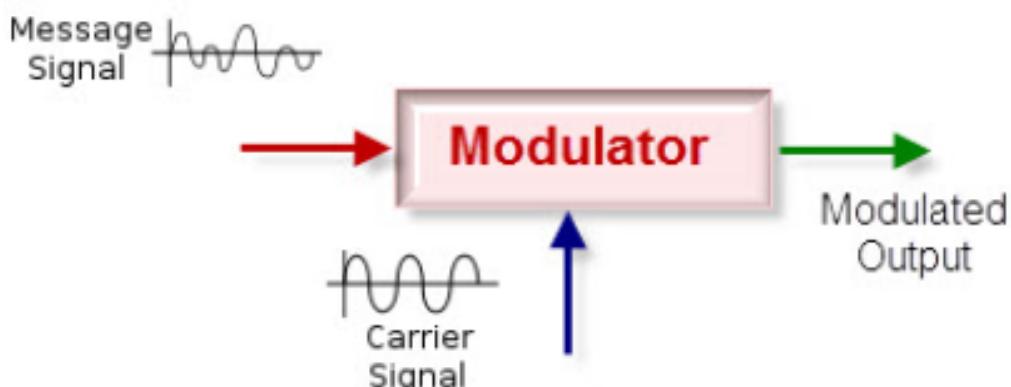
- $\Sigma\Delta$ (sigma delta) = herhaaldelijk downsampelen
- I^2S DAC
- Nog zeer veel andere overwegingen:
  - THD (Harmonische vervorming)
  - Faseruis
  - ...

6.4 Extra info over AD/DA conversie:

- https://en.wikipedia.org/wiki/Digital-to-analog_converter
- https://en.wikipedia.org/wiki/Analog-to-digital_converter
- https://en.wikipedia.org/wiki/Nyquist%E2%80%93Shannon_sampling_theorem
- https://en.wikipedia.org/wiki/Nyquist_rate
- https://en.wikipedia.org/wiki/Pulse-width_modulation
- https://en.wikipedia.org/wiki/Delta-sigma_modulation

7 Modulatie

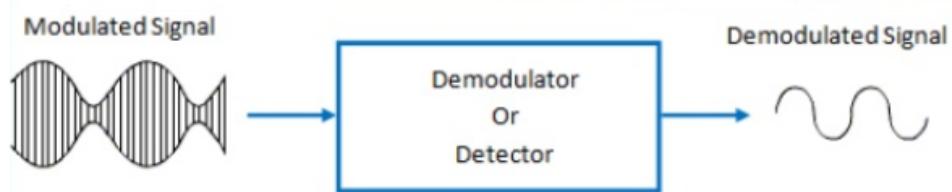
- Informatie toevoegen aan een draaggolf
- Door de variatie van minstens een van de eigenschappen van deze draaggolf

Figuur 28: Modulatie

7.1 Demodulatie

= Het terugwinnen van de informatie uit de gemoduleerde draaggolf

Figuur 29: Demodulatie

7.2 Modem

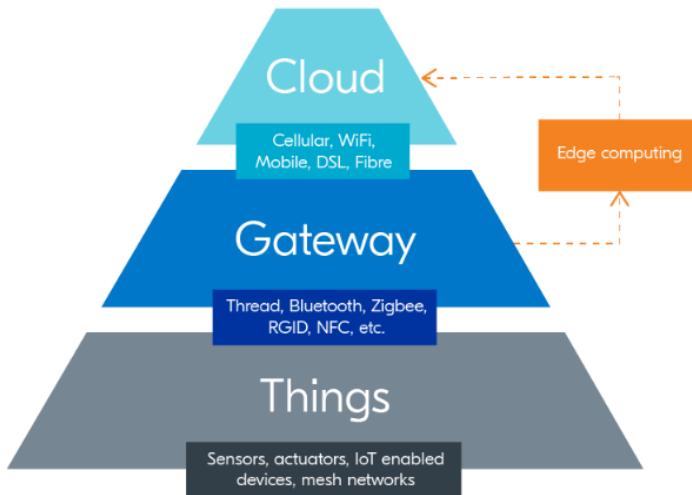
= Modulator + Demodulator

Figuur 30: Modem

7.3 Waarom?

- Interconnectie van IoT devices
- Vaak draadloos

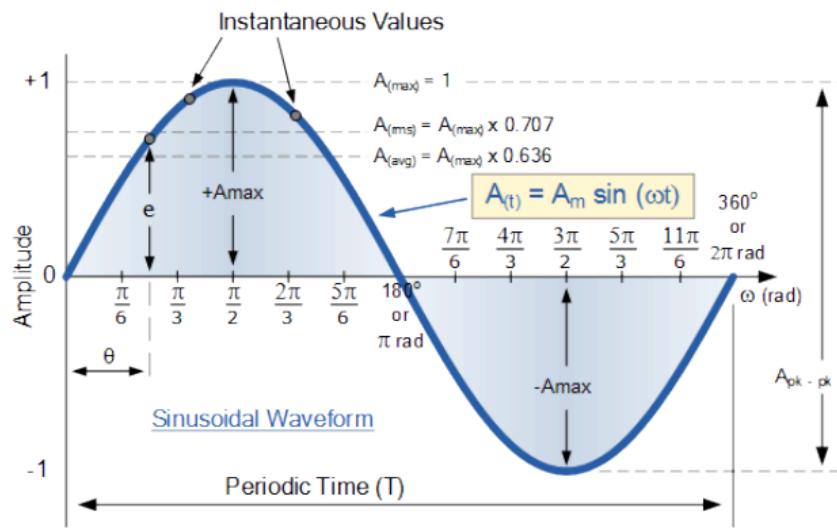
Figuur 31: Interconnectie van devices

7.4 Hoe?

- Draaggolf of carrier
- Signaal met een zekere (hogere) frequentie

7.5 Draaggolf

= carrier

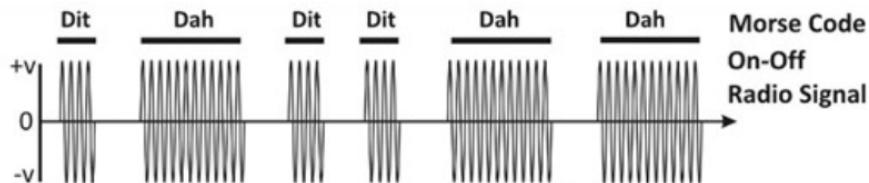
Figuur 32: Draaggolf

7.5.1 Parameters van een draaggolf

- Amplitude
- Frequentie / Periode

7.6 Simpele modulatie

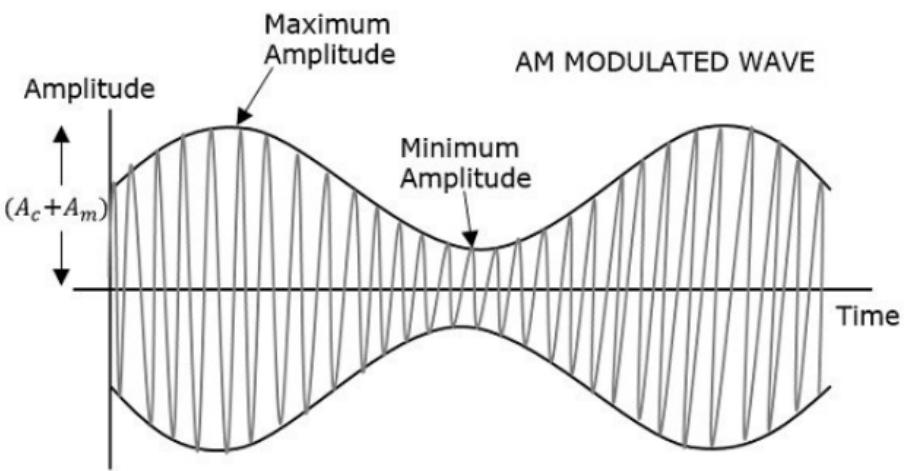
- Aan/uit schakelen van de draaggolf
- CW = continuous wave
- Bv: Morse code

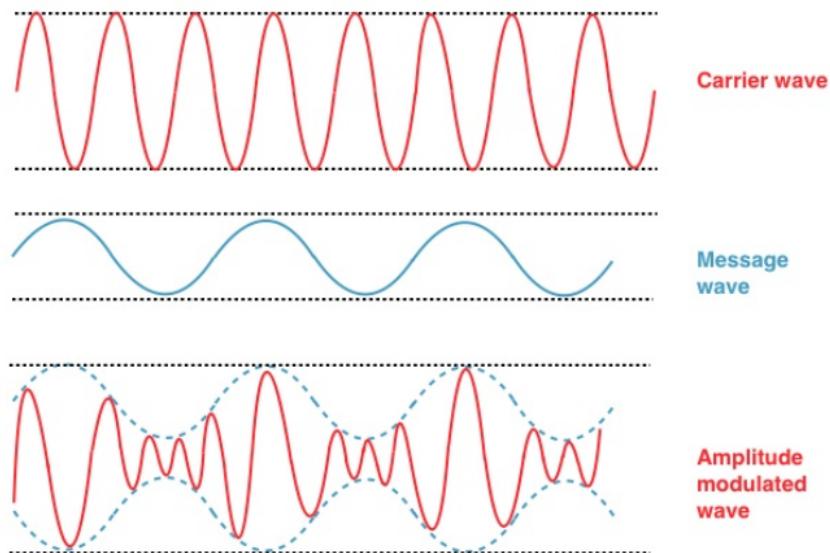
Figuur 33: Morse code

7.7 Amplitude modulatie (=AM)

- Aanpassen van de amplitude v/d draaggolf

Figuur 34: Amplitudemodulatie (1)

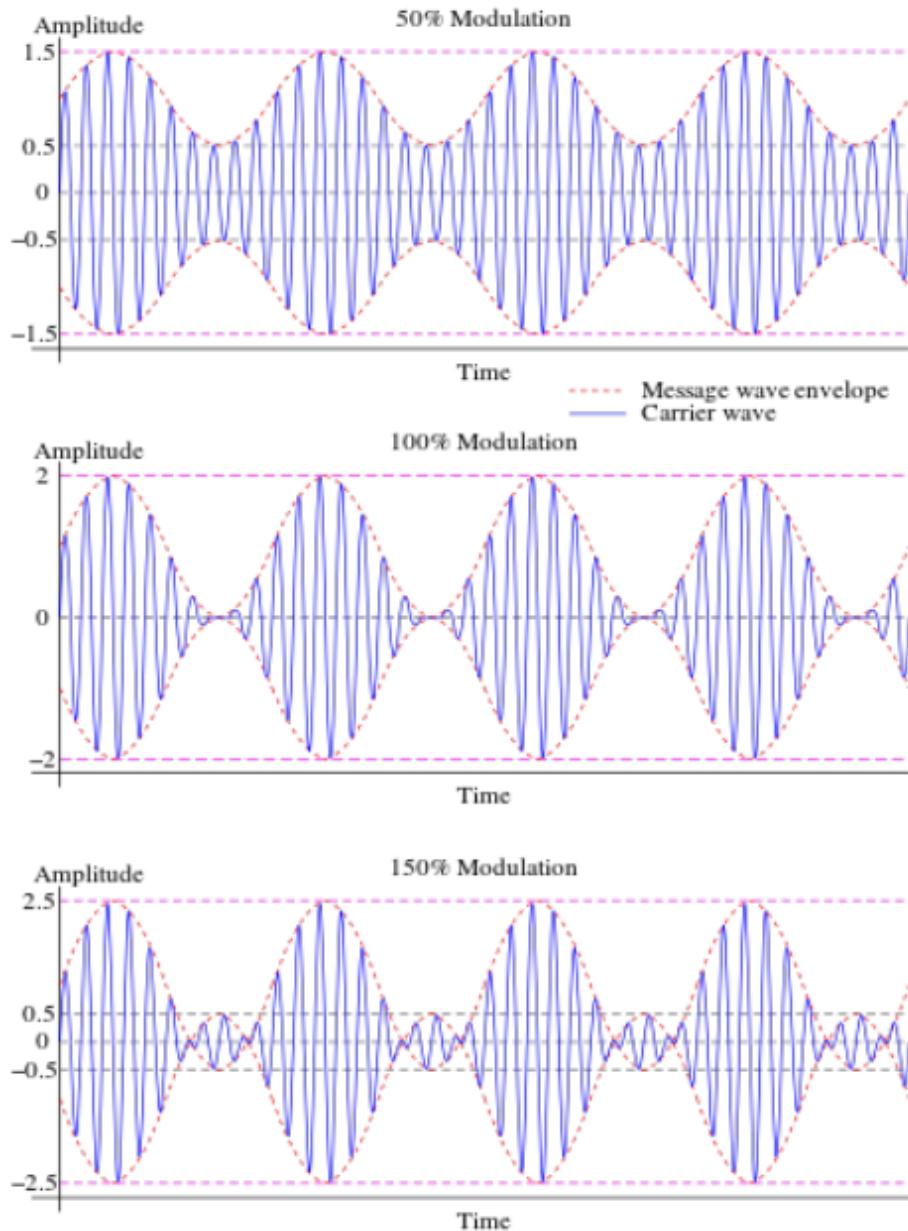

Figuur 35: Amplitudemodulatie (2)

- Radio LW/MW/SW AM
- Typisch gebruikt op 'lagere' HF banden: 100kHz - 60MHz

7.7.1 Overmodulatie

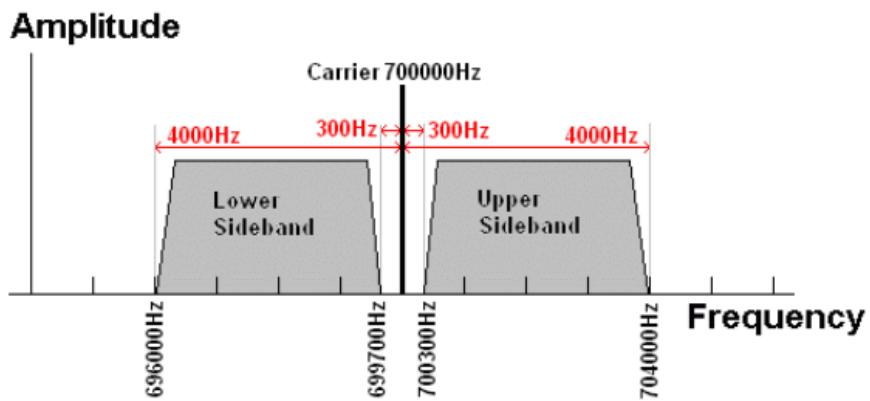
- Modulatiediepte (modulatie index)

Figuur 36: Overmodulatie

7.7.2 AM bandbreedte

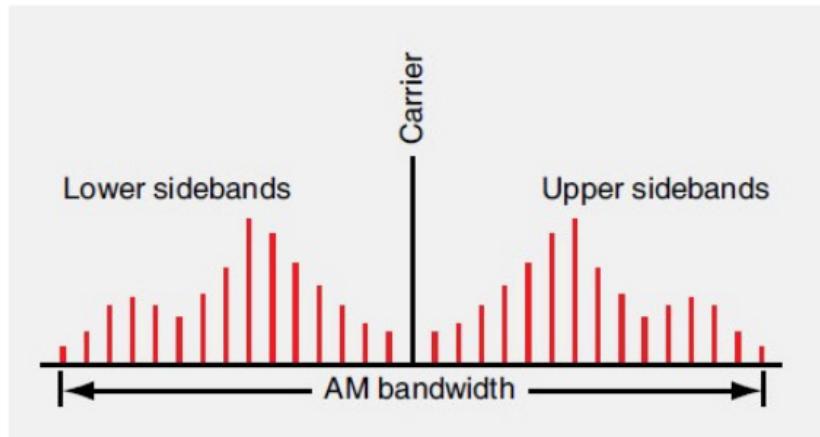
- Bandbreedte van een AM signaal:
  - Centerfrequentie = draaggolffrequentie
  - 2x frequentie van gemoduleerd signaal in totaal

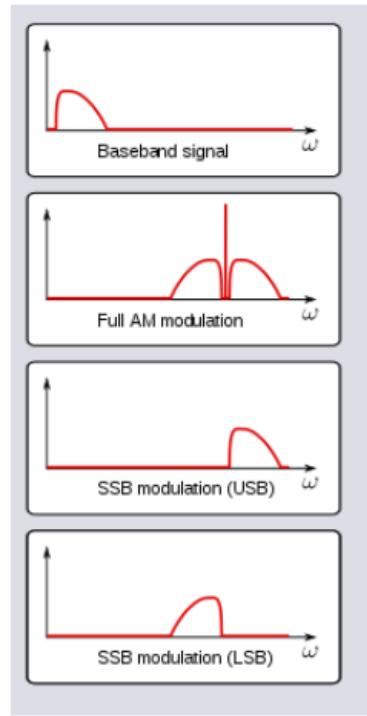
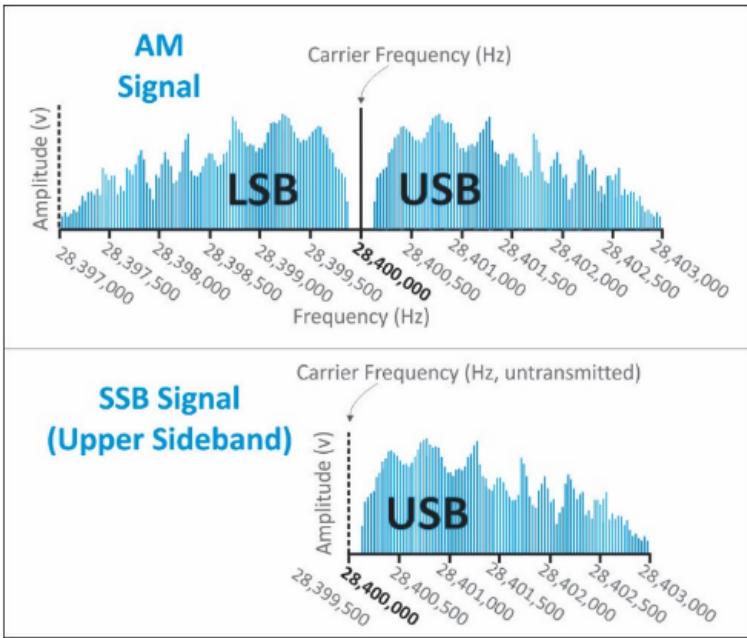
Figuur 37: AM bandbreedte

7.7.3 SSB modulatie (USB/LSB)

- Alle informatie zit in elke sideband (zijband) bij AM
- Carrier + 1 sideband wegfilteren = reductie van de bandbreedte
- Efficienter gebruik van het spectrum
- Moeilijk om goed te demoduleren

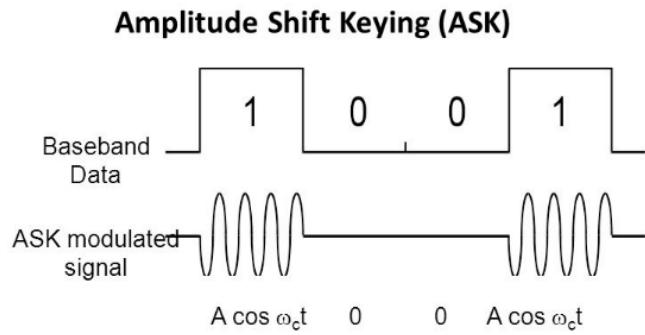
Figuur 38: Zijbanden AM band

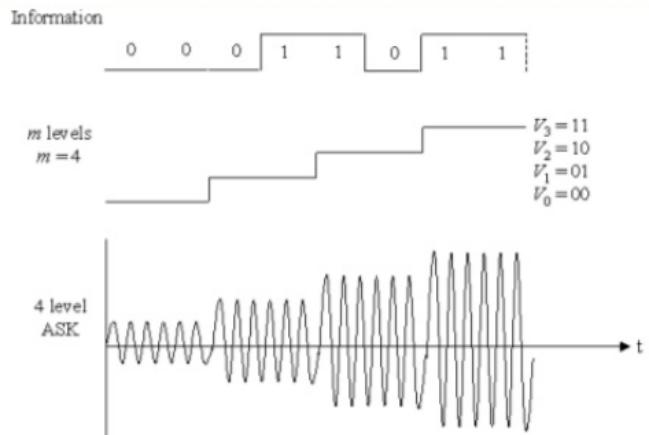
Figuur 39: SSB Modulatie: we zenden alleen 1 van de zijbanden

7.7.4 ASK Modulatie

- Amplitude shift keying
- Vorm van AM-modulatie voor digitale signalen
- Mogelijk met meerdere signaalniveaus
- 4-level ASK

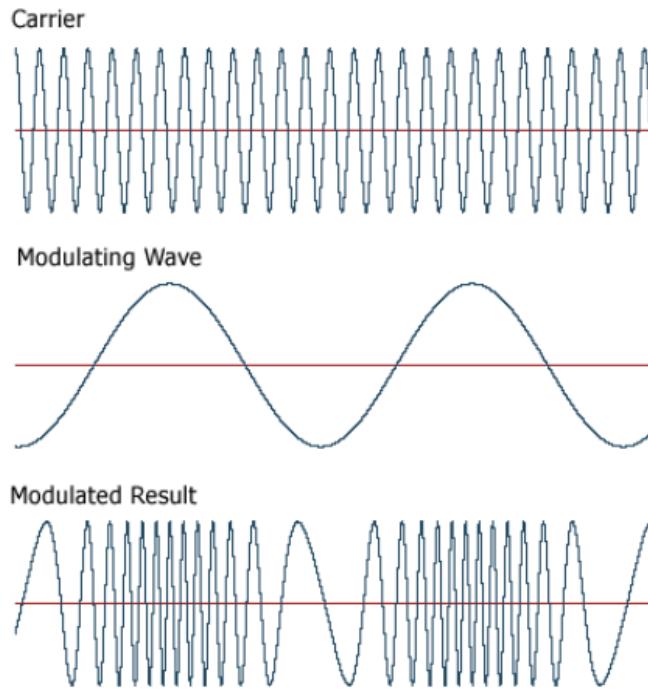
Figuur 40: ASK

Figuur 41: 4 level ASK

7.8 Frequentie modulatie (=FM)

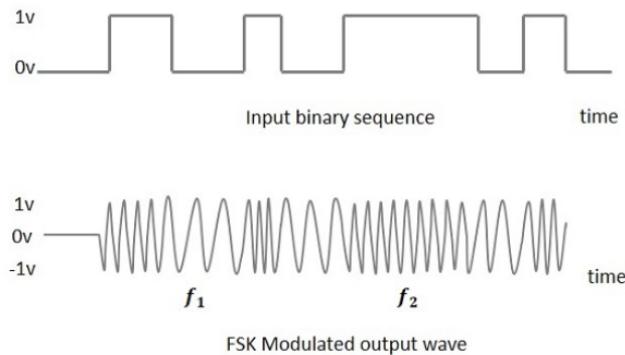
- Variatie in de frequentie van de draaggolf
- FM radio 88MHz - 108MHz
- VHF Maritieme radio
- UHF PMR Radios

Figuur 42: Frequentie modulatie

7.8.1 FSK modulatie

- Frequency Shift Keying
- Vorm van FM
- Wisselen tussen 2 of meer frequenties

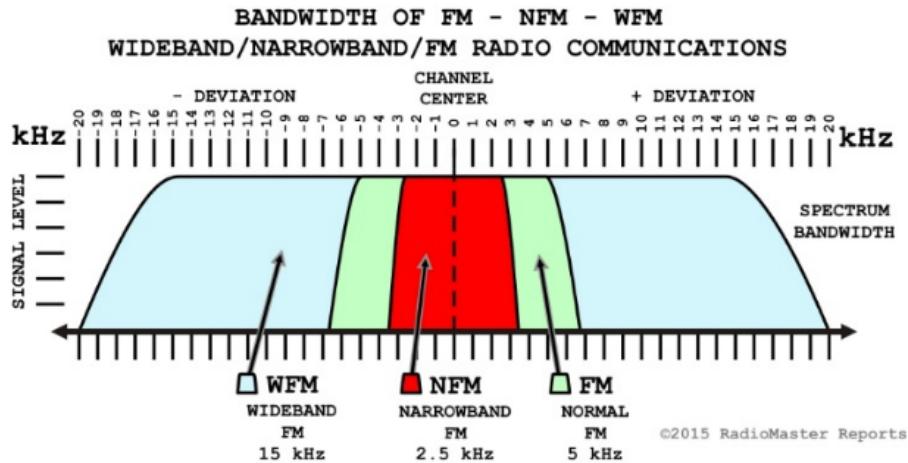

Figuur 43: FSK

7.8.2 FM Modulatie

- Carrier is altijd op 100% amplitude aanwezig tijdens transmissie

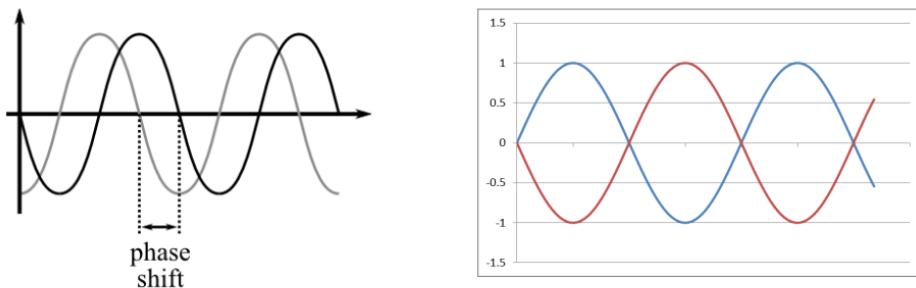
- Minder ruis, betere kwaliteit voor audio dan AM
- Hogere bandbreedte $\Rightarrow$ Meer stroomverbruik
- WFM (Wide FM), NFM (Narrow FM), FM

Figuur 44: Bandbreedte FM - NFM - WFM

7.8.3 Fase modulatie

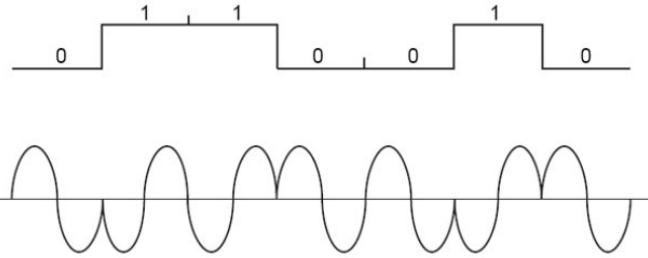
- Faseverschuiving van een signaal

Figuur 45: Faseverschuiving

7.8.4 PSK modulatie

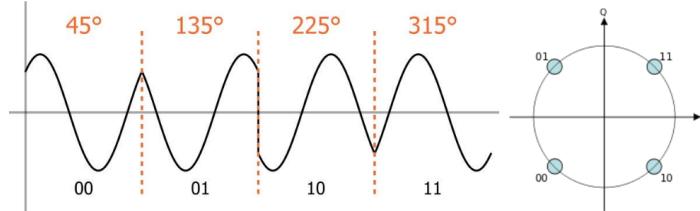
- Phase shift keying
- Bij wisselen van bit $\Rightarrow$ fase omkeren

Figuur 46: Fasemodulatie

7.8.5 Phase Shift Modulatie

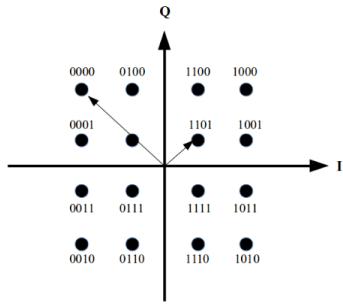
- BPSK $\Rightarrow$ Binary PSK = 2 fase
- QPSK $\Rightarrow$ Quadrature PSK = 4 fase

Figuur 47

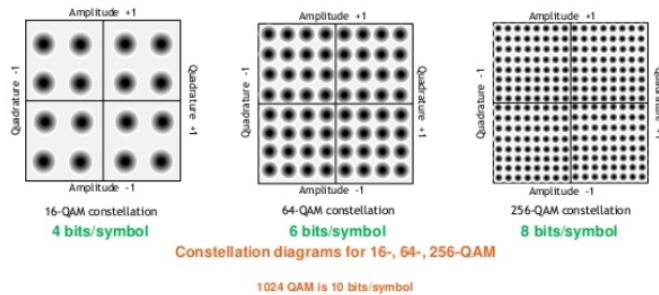
7.8.6 QAM modulatie

- Quadrature amplitude modulatie
- Informatie zit ...
  - de amplitude (zoals bij ASK)
  - de fase (zoals bij PSK)
- Meerdere symbolen
  - 4-QAM
  - 16-QAM
  - 64-QAM
  - ...

Figuur 48: QAM modulatie

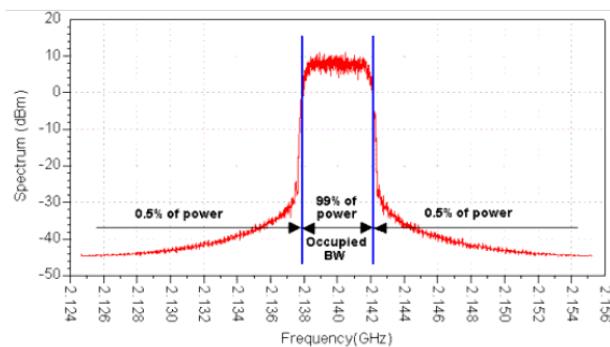
- DAB+ $\Rightarrow$ 4/16/64 - QAM
- Hogere transmissiesnelheid
- Gevoeliger voor fouten

Figuur 49: 16-, 64-, 256-QAM

7.8.7 Bandbreedte / vermogen

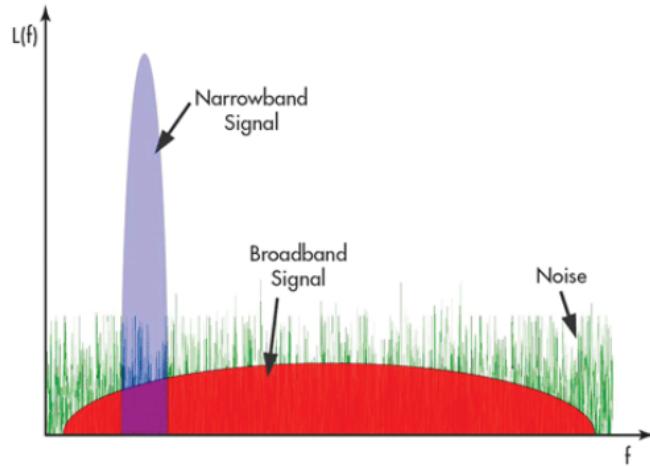
- Meer bandbreedte = hogere snelheid
- Meer bandbreedte = hoger vermogen nodig

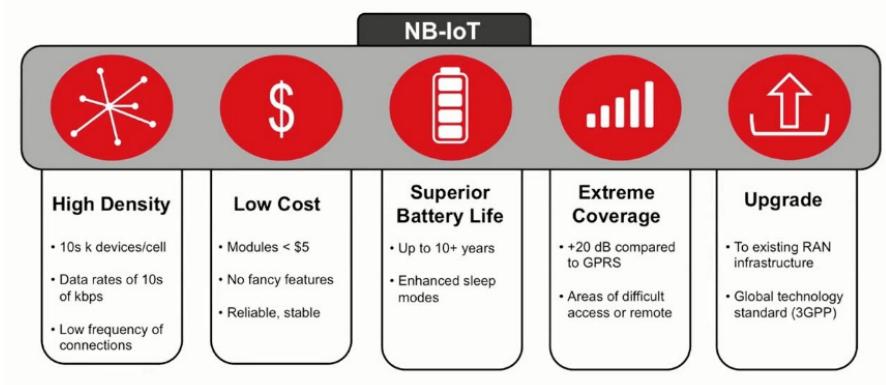
Figuur 50

7.8.8 Waarom Narrow-band?

- Oppervlakte van het signaal = Power
- Bij smalbandige signalen $\Rightarrow$ betere SNR (signaal-naar-ruis) verhouding bij hetzelfde vermogen
- Om met een klein vermogen heel grote afstanden overbruggen
- Zeer traag

Figuur 51: Waarom Narrow-band: narrow-band kan makkelijker boven ruisniveau

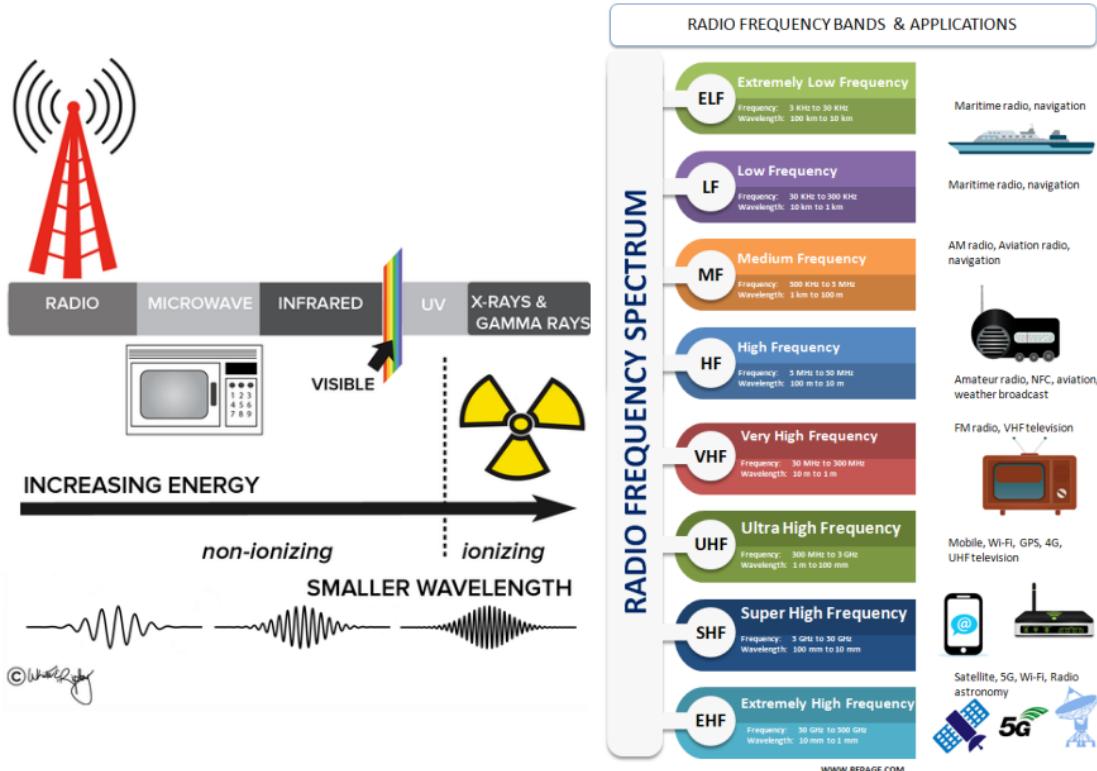

Figuur 52: Voorbeeld: NB-IoT

Figuur 53: Voorbeeld: Telefoonmodem (<https://www.youtube.com/watch?v=ckc6XSSh52w>)

8 RF-spectrum

Figuur 54: Radiogolven op het spectrum

8.1 Beschikbare bandbreedte

- In de hogere frequentiebanden is meer bandbreedte beschikbaar
- Voorbeeld:
  - 2.4GHz WiFi: 20MHz bandbreedte
  - 5GHZ 802.11ac WiFi: 80MHz bandbreedte
  - 1 WiFi kanaal $\in$ volledige AM-radio LW + MW + SW band

- Meer bandbreedte = mogelijk hogere datarates

Number of Streams	Bitrate	Channel Width		
		20 MHz	40 MHz	80 MHz
1 stream	87 Mbps	200 Mbps	433 Mbps	
2 streams	173 Mbps	400 Mbps	866 Mbps	
3 streams	289 Mbps	600 Mbps	1300 Mbps	

Figuur 55: Impact van hogere bandbreedtes op datarates

8.2 Licenties en licentievrije banden

- Beheer van het spectrum
- In Belgie door het BIPT
- In de VS door het FCC
- Harmonisatie in Europa / VS / Azië
- <https://www.bipt.be/nl/operatoren/radio/frequentiebeheer/frequentieplan/tabel>

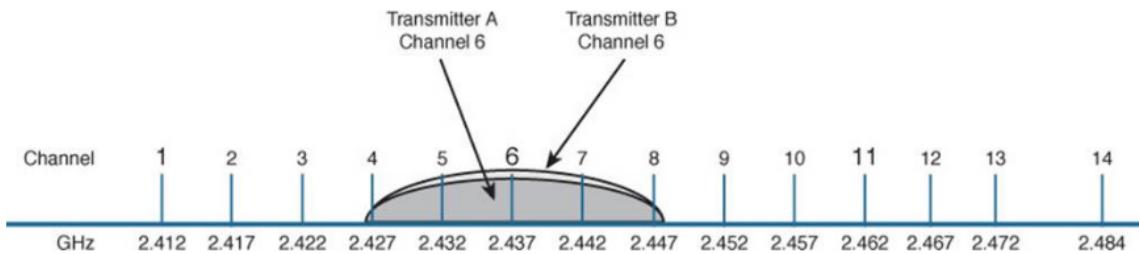
8.3 ISM banden

- = Industrial / Scientific / Medical - Band
- Geen vergunning nodig voor gebruik
- Is aan strikte voorwaarden verbonden
  - Maximaal vermogen
  - Maximale transmissietijd
  - Maximale periodiciteit van transmissies
  - Maximale bandbreedte
  - ...
- Specifieke banden zijn hiervoor vrijgegeven

8.4 Interferentie

8.4.1 Co-channel interferentie

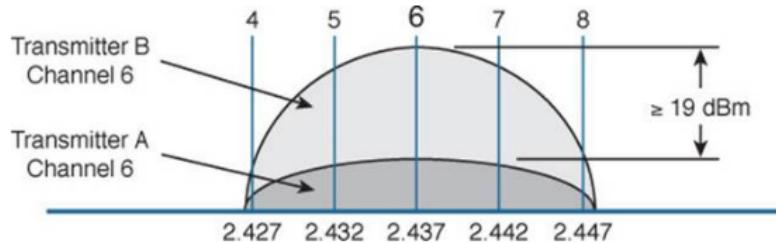
Wat als meerdere systemen dezelfde band gebruiken?

Figuur 56: Co-channel Interferentie

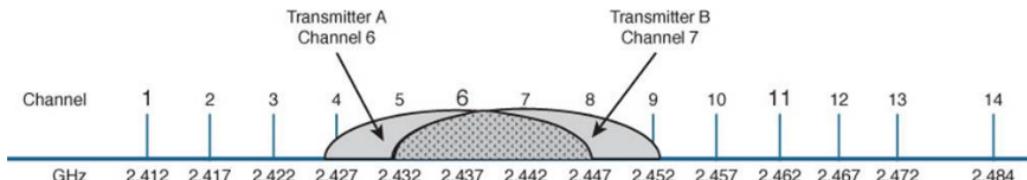
8.4.2 Signaalseparatie

- Minimaal verschil is afhankelijk van modulatietype
- Voorbeeld:
  - BPSK > 10dB
  - 256-QAM > 40dB

Figuur 57: Signaalseparatie

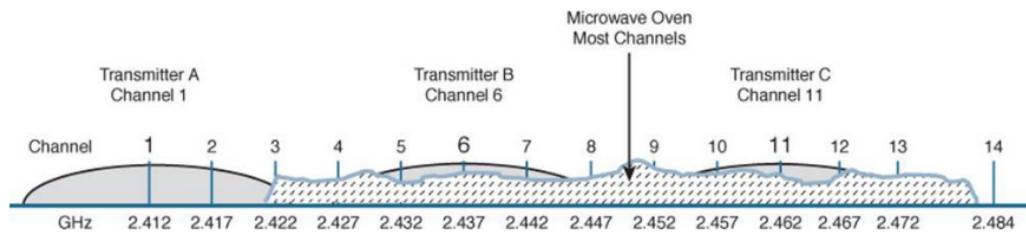
8.4.3 Interferentie van naburige kanalen

Figuur 58: Interferentie van naburige kanalen

8.4.4 Interferentie van andere toestellen

- Ruis / atmosferische storingen
- SNR $\Rightarrow$ Signaal / Ruis verhouding

Figuur 59: Interferentie van andere toestellen

8.5 Meten van interferentie

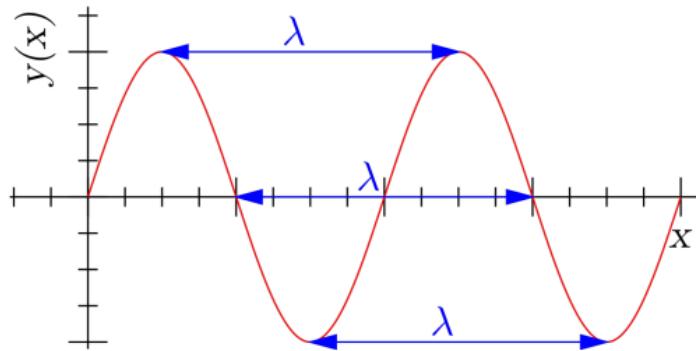
- Meten van WiFi kanalen kan met software
- Software is niet in staat niet-WiFi signalen te meten
- Kan worden gemeten met een spectrum analyzer

Figuur 60: Meten van interferentie

8.6 Golflengte

- Golflengte in meter is een andere wijze om de frequentie weer te geven
- Relevant bij antennes en transmissielijnen
- $\lambda = \frac{c}{f}$
- c = lichtsnelheid = 299 792 458 m/s

Figuur 61: Golflengte λ

8.6.1 Rekenvoorbeeld

Frequentie van 102.1 MHz

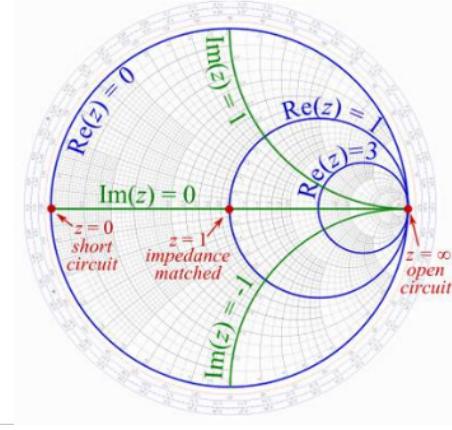
- $\lambda = \frac{299\ 792\ 458 \text{ m/s}}{102.1 \text{ MHz}} = 2.936 \dots \text{ m}$

”De 70 cm band”:

- $f = \frac{(299\ 792\ 458)}{\lambda} = \frac{(299\ 792\ 458)}{0.7 \text{ m}} = 428\ 274\ 940 \text{ Hz} = 430 \text{ MHz}$

8.7 Antennesysteem

- Een antenne stuurt / ontvangt zoveel mogelijk van de RF-energie op de gewenste frequentie
- $\Rightarrow$ resonantie van het antennesysteem op de gewenste frequentie
- Formaat van de antenne is vaak beperkende factor

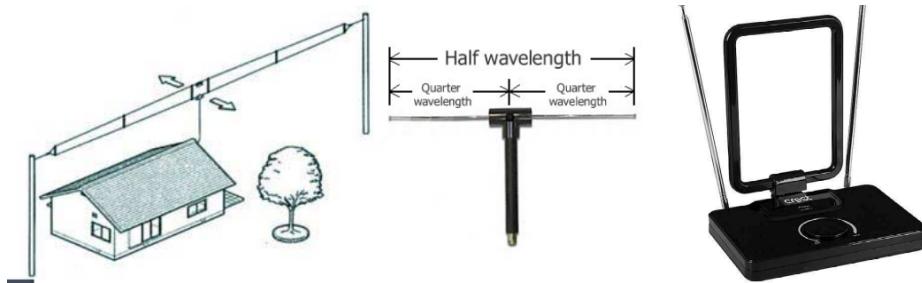

Figuur 62

8.7.1 De dipool antenne

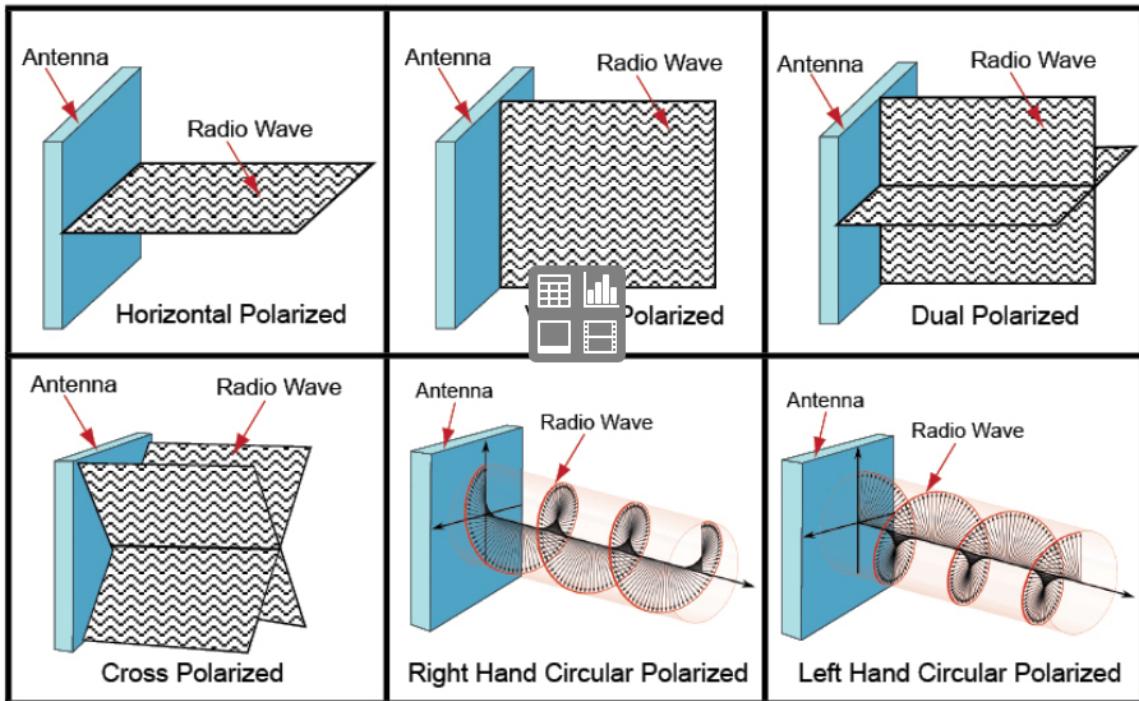
- Zeer eenvoudig

- $\frac{1}{2}\lambda$ groot
- Vaak toegepast
- Kan worden 'opgeplooid'

Figuur 63: Dipool antenne

8.7.2 Polarisatie van antennes

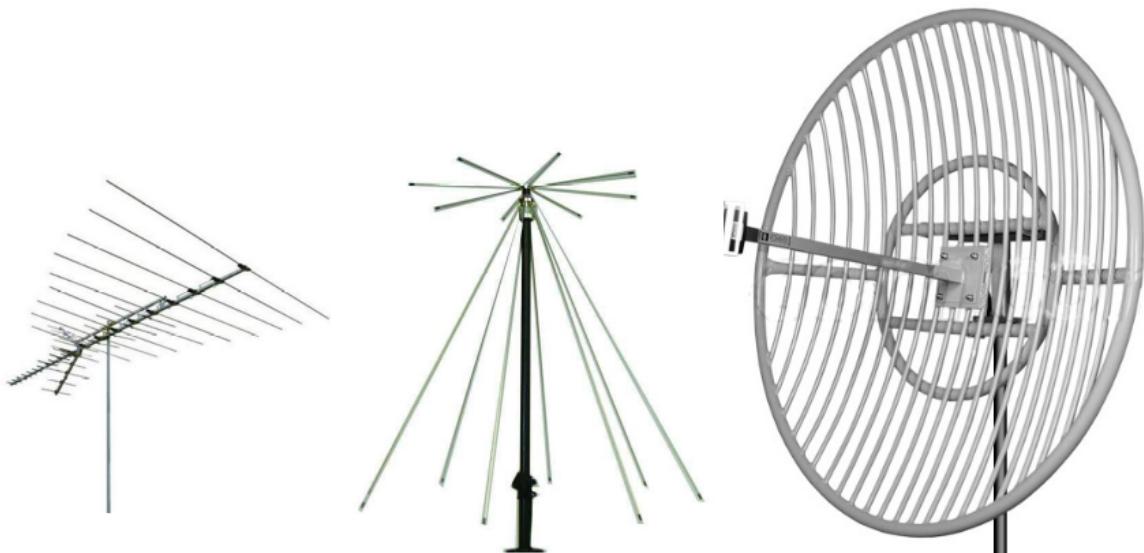

Figuur 64: Polarisatie van antennes

8.7.3 Directionaliteit van antennes

- Omnidirectionele antenne
  - Meestal dipolen of end-fed (=stukje draad)
  - Discone

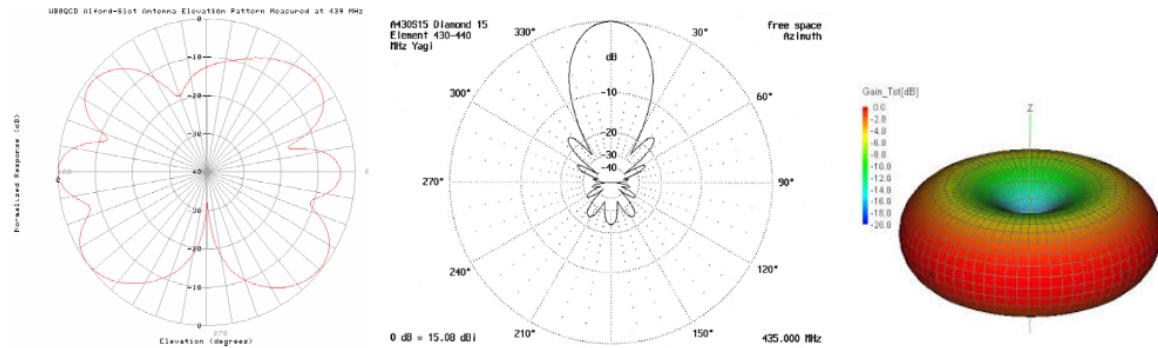
- Directionele antenne (beam)
  - Schotelantenne
  - Yagi
  - Patch

Figuur 65: Directionaliteit van antennes

8.7.4 Stralingspatroon van antennes

- Gevoeligheid van antennes is niet overal hetzelfde
- Zeer afhankelijk van constructie en type antenne

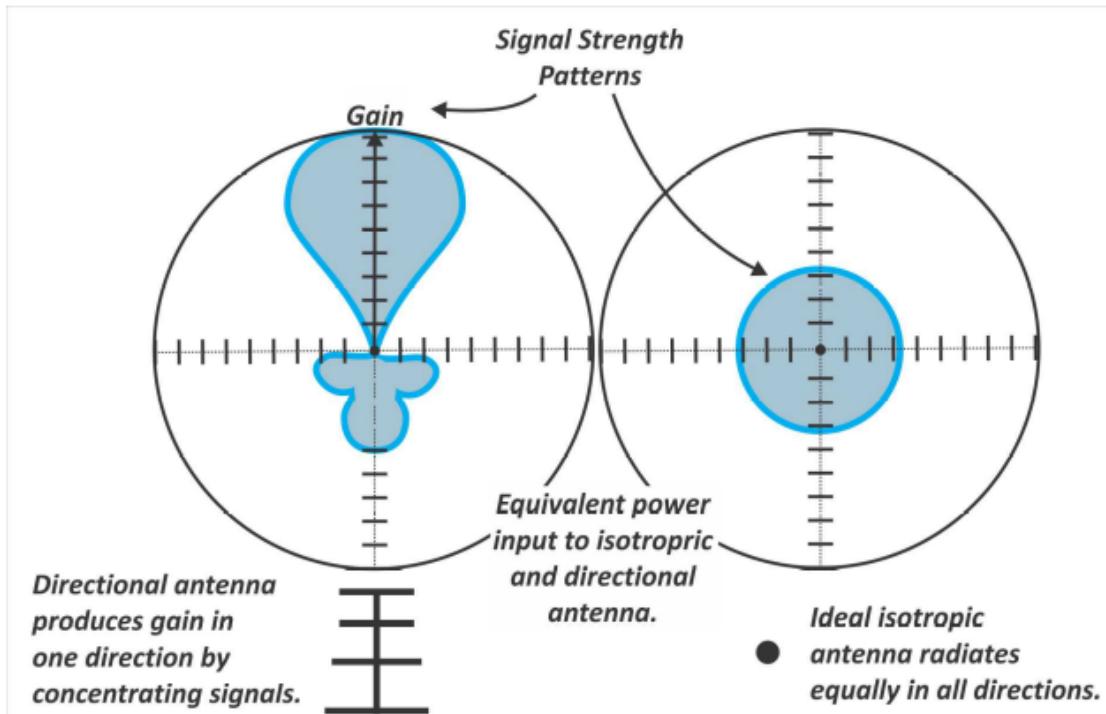

Figuur 66: Stralingspatroon van antennes

8.7.5 Gain van een antenne

- Gain = versterking

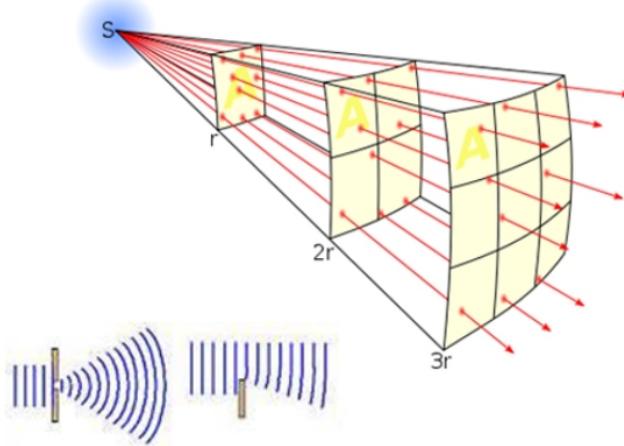
- Uitgedrukt in dB
- Nooit 'magisch', er is altijd een trade-off
  - Directionaliteit
  - Bandbreedte

Figuur 67: Gain van een antenne

8.8 Propagatie van RF-signalen

- Absorptie
- Reflectie
- Scattering
- Refractie
- Path loss
- ...

Figuur 68: Propagatie van RF-signalen

8.8.1 Path loss

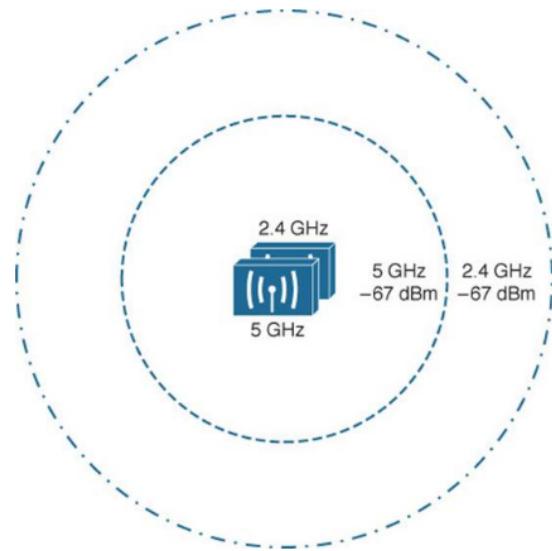
- Verzwakking van het signaal met afstand zonder obstakels $\Rightarrow$ free space path loss
- **Oorzaak** uitdeinen van het signaal
- Verzwakking is exponentieel met de afstand
- Enkel afhankelijk van frequentie en afstand
- Hogere frequenties hebben hoger path loss

$$\text{FSPL (dB)} = 20 \cdot \log_{10}(d) + 20 \cdot \log_{10}(f) + 32.44$$

- d = afstand in km
- f = frequentie in MHz

8.8.2 Signaalverzwakking / path loss

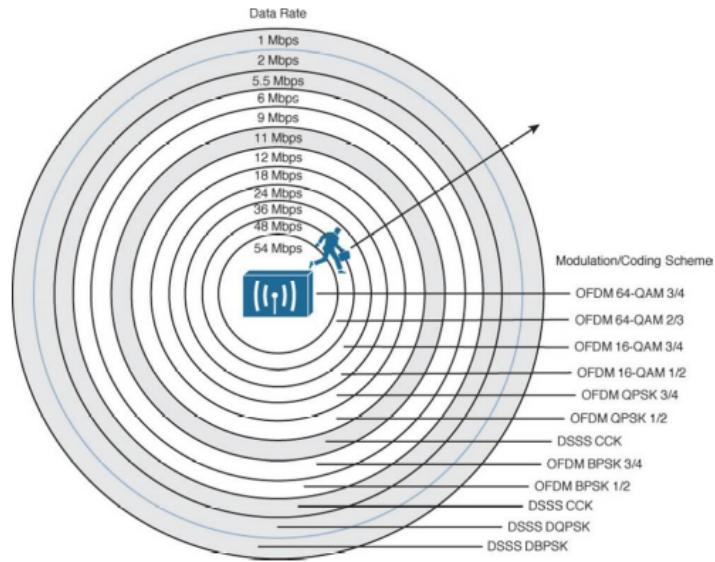
- Meer verzwakking bij hogere frequenties
- Minder bandbreedte bij lagere frequenties
- Wat is beter?
  - 2.4GHz WiFi
  - 5GHz WiFi

Figuur 69: Signaalverzwakking / path loss

8.8.3 Dynamic Rate Shifting (DRS)

- Modulatietechniek dynamisch aanpassen aan de signaalcondities
- Minder gunstige SNR $\Rightarrow$ Lagere datarate kiezen
- Andere modulatievorm

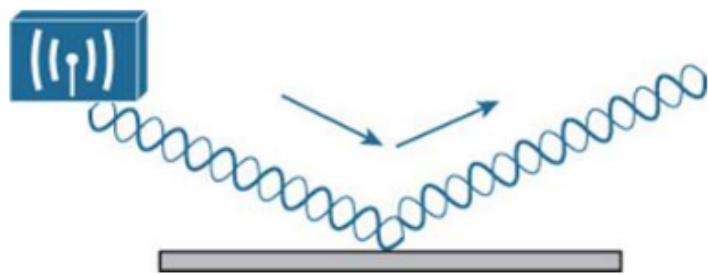

Figuur 70: Dynamic Rate Shifting

8.8.4 Reflectie

- Signaal wordt gereflecteerd

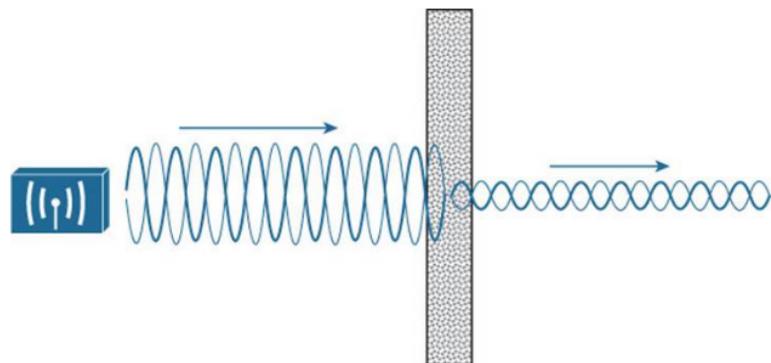
- Bv:
  - Door metalen objecten
  - Water
  - ...

Figuur 71: Reflectie

8.8.5 Absorptie

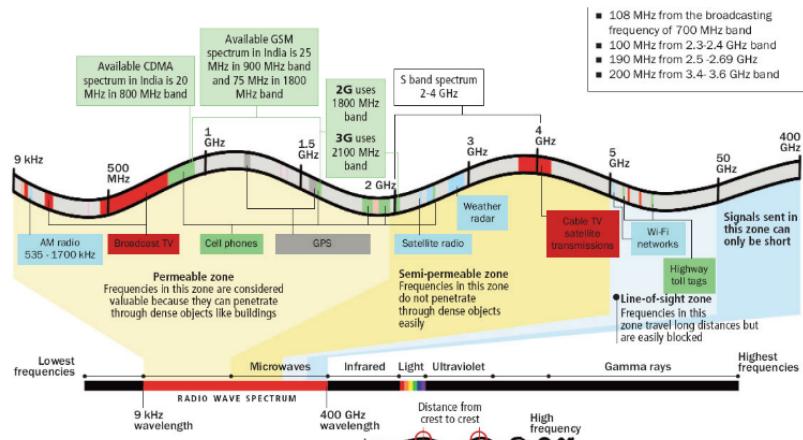
- Signaal kan deels of volledig worden geabsorbeerd
- Resulteert in verzwakking van bruikbare signaal
- Verzwakking = attenuatie typisch in dB

Figuur 72: Absorptie

8.8.6 Doordringbaarheid

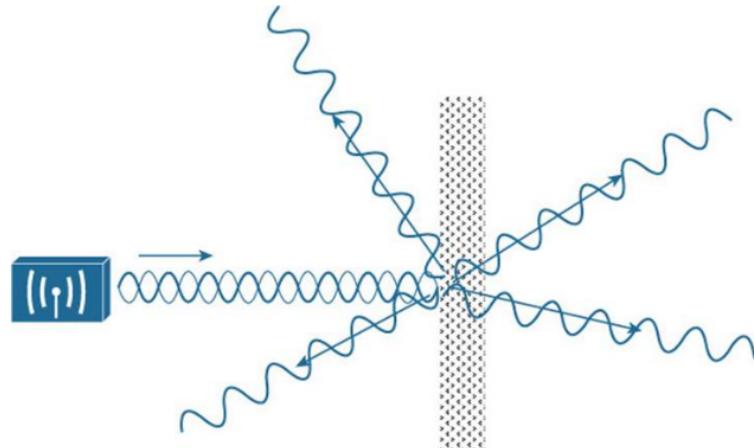
- Hogere frequenties worden gemakkelijk tegengehouden door objecten
- Lagere frequenties kunnen gemakkelijker door objecten heen

Figuur 73: Doordringbaarheid

8.8.7 Scattering

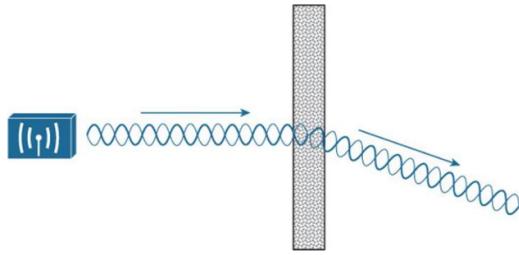
- Signaal wordt gereflecteerd in diverse richtingen
- Oneffen oppervlaktes
- Wolken materiaal by zand, ...

Figuur 74: Scattering

8.8.8 Refractie

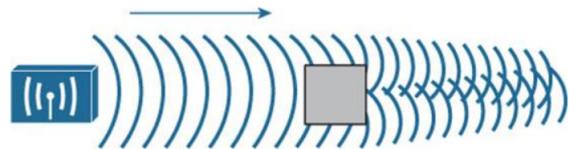
- Bij 2 media met verschillende dichtheid
- Afbuiging van het signaal

Figuur 75: Refractie

8.8.9 Diffractie

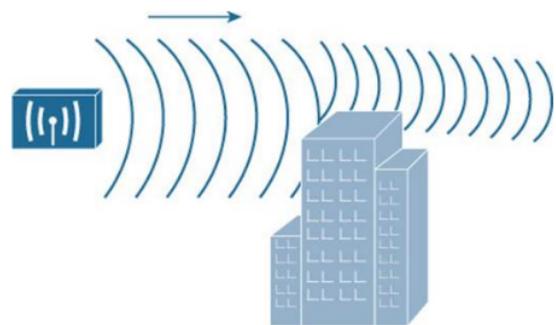
- RF-signalen worden beïnvloed door obstakels
- Gaat er niet door maar “rond”, zoals water rond een paaltje in een rivier
- Verstoort / vermindert het RF-signalen

Figuur 76: Diffractie

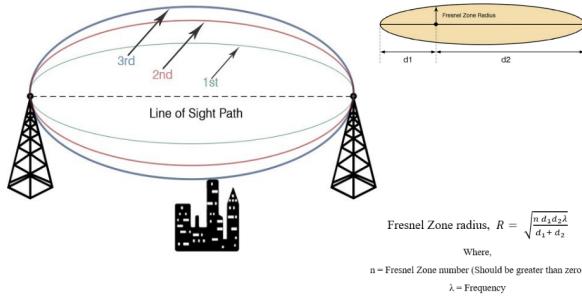
8.8.10 Fresnel zones

- Golfmodel RF-signalen
- Worden ook beïnvloed door objecten in nabijheid
- Niet enkel door objecten in line-of-sight

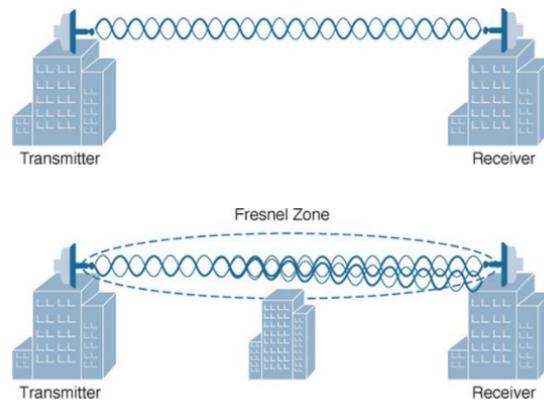
Figuur 77: Fresnel zones

- Afhankelijk van frequentie en afstand

Figuur 78: Fresnel zone radius is afhankelijk van frequentie en afstand

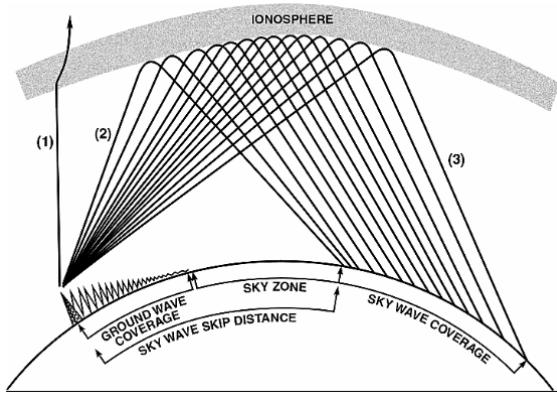
- Communicatie kan verstoord worden, zelfs door een object buiten de line-of-sight

Figuur 79: Verstoring door object in line-of-sight van transmissie

8.8.11 Propagatie van RF-signalen

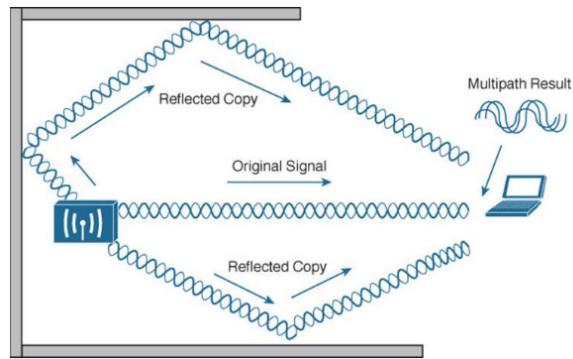
- Bepaalde effecten kunnen worden gebruikt
- Bv: Communicatie mbv reflectie op de ionosfeer

Figuur 80: communicatie mbv reflectie op de ionosfeer

8.8.12 MIMO

- = Multiple In / Multiple Out
- Reflectie en scattering kan positief worden gebruikt
- Beamforming
- Extra processing nodig

Figuur 81: MIMO

8.8.13 Multiplexing